

TREBA LI POLITIČKA ZNANOST BITI RELEVANTNIJA?: EMPIRIJSKA I KRITIČKA ANALIZA STANJA DISCIPLINE

John E. Trent

*Centre on Governance,
University of Ottawa*

Prijevod

Primljeno: veljača 2010.

Sažetak U članku se razmatraju empirijski potkrijepljeni nalazi o trendovima, pitanjima i perspektivama političke znanosti koji su izloženi u radovima unutar biblioteke Istraživačkog odbora br. 33 Međunarodnog udruženja za političku znanost (IPSA-e) pod naslovom "Svijet političke znanosti: razvoj discipline" te na konferenciji IPSA-e održanoj u Montrealu 2008. o "Novim teorijskim i regionalnim perspektivama političke znanosti". Jedno je od pitanja koje se razmatra u ovoj analizi snaga i slabosti političke znanosti kao discipline – je li ona uopće relevantna za svijet koji nas okružuje, i ako nije, zašto nije? Golim je okom vidljivo da u usporedbi s, primjerice, ekonomijom kao znanosti (Predsjednik Obama ima tri savjetodavna vijeća) politička znanost razmjerno manje zanima kreatore javnih politika, medije i javnost. Stoga se pitamo je li politička znanost u raskoraku sa svijetom, i ako jest, što se može s tim u vezi učiniti?

Ključne riječi razvoj političke znanosti, IPSA, grane političke znanosti, specijalizacija unutar političke znanosti, perspektive političke znanosti

1. Uvod

Razboritom se čini ideja da bi svaka ozbiljna profesionalna organizacija svakako malo trebala proučiti svoje unutarnje

dijelove kako bi se pobrinula da njezina buduća postignuća slute na dobro. Na kraju krajeva, disciplini kao što je politička znanost bilo bi mudrije da evaluir

---

* Izlaganje pripremljeno za konferenciju Udruženja za međunarodne studije (*International Studies Association*) održanu u New Orleansu u veljači 2010.

samu sebe nego da bude prinuđena prihvaćati diktate nekoga nepoznatog vanjskog autoriteta. Zacijelo ne bismo htjeli dijeliti sudbinu srednjovjekovnih redovnika koje su sarkastično pitali jesu li otkrili koliko anđela može plesati na vrhu igle. Neki od nas, dakako, misle da mi nismo podložni sličnim izazovima zato što se služimo znanstvenom metodom.

*The World of Political Science Book Series*¹ nastoji vrednovati razvoj političke znanosti. To nije samo još jedan izraz “pregleda stanja u struci”. Pod “razvojem” mislimo na analizu infrastrukture i rezultata istraživanja te na objašnjenje zašto stvari stoje tako kako stoje. Želimo se približiti “uzročnom” shvaćanju svojih jakih i slabih strana, tako da možemo potražiti sredstva za poboljšanje dok težimo neuhvatljivim političkim poopćavanjima. Kako bismo to učinili, političku znanost shvaćamo kao ovisnu varijablu za koju tražimo neovisne, eksplanacijske varijable.

Drugi je izvor empirijskih činjenica sintetičko izvješće koje sam pripremio o radovima izloženim na konferenciji Međunarodnog politološkog društva (IPSA-e) koja je održana 2008. godine u Montrealu na temu *New Theoretical and Regional Perspectives on International Political Science*. Ta je konferencija oku-

pila vođe IPSA-inih istraživačkih odbora te nacionalna i regionalna udruženja kako bi se raspravljalo o stanju političke znanosti i njezinim perspektivama. Bilo je oko 150 sudionika iz više od 30 zemalja, koji su predstavljali 27 istraživačkih odbora i 23 politološka društva. To je zasjedanje pružilo mogućnost ocjene triju tekućih aktivnosti: 1) kritičke procjene glavnih potpodručja onako kako ih iznose urednici IPSA-ine *Encyclopaedia of Political Science*; 2) organizacijski pregled discipline, koji predstavljaju politološka društva iz svake regije u svijetu te 3) stanje najnovijih istraživanja kako ih pokazuje rad IPSA-inih istraživačkih odbora. U svojem sam izvješću za IPSA-in Izvršni odbor od 75 radova sintetizirao 50.²

Drugim riječima, uz sudjelovanje više od 100 autora iz IPSA-ine biblioteke i s montrealске konferencije to je vrlo opširno istraživanje moderne političke znanosti. Premda moram preuzeti odgovornost za konačnu analizu i zaključke, dok budete čitali sljedeći odjeljak morate imati na umu da podaci, informacije, primarna analiza i objašnjenja – koji obuhvaćaju i infrastrukturu i rezultate istraživanja te discipline – predstavljaju rad iskusnih znanstvenika iz svih kraje-

¹ Riječ je o IPSA-inu projektu vezanom uz objavljivanje specijaliziranih studija o pojedinim granama suvremene političke znanosti. IPSA-in istraživački Odbor za proučavanje razvoja discipline (RC-33) razvio je osnovni analitički model i ponudio ga ostalim odborima, nastojeći ih potaknuti na prikazivanje stanja discipline u njihovim specifičnim granskim orijentacijama. Od 2006. do 2010, pod uredništvom Michaela Steina i Johna Trenta, u okviru serijala objavljeno je desetak naslova – op. ur.

² Za one koje zanimaju detaljnosti u tim dvama izvješćima (kao i radovi koje analiziraju), ona se mogu naći na mojoj internetskoj stranici: www.johntrent.ca – John E. Trent, “Issues and Trends in Political Science at the Beginning of the 21st Century: Perspectives from the *World of Political Science Book Series*”, rad izložen na skupu na temu “Međunarodna politička znanost: Nove teorijske i regionalne perspektive”, Montreal, svibanj 2008, te John E. Trent, “Development in Political Science: Report on the IPSA Montreal Conference, May 2008”.

va svijeta – uz detaljnost u niže navedenim izvješćima.

1. Razvoj političke znanosti oko 2010. godine: Podaci iz IPSA-ine biblioteke i s IPSA-ine konferencije u Montrealu

1.1. Uspjesi

Prije nego što u 2. dijelu prijedemo na analizu njezina značenja, započnimo tako što ćemo prikazati što znanstvenici kažu o političkoj znanosti na početku 21. stoljeća jezgrovitom sintezom njihovih komentara pod naslovima “uspjesi” i “pitanja i izazovi”. Da započnemo, dakle – uspjesi u političkoj znanosti od osamdesetih godina 20. stoljeća mogu se grupirati pod pet naslova: stalno širenje discipline, rađanje kolektivnog pothvata, eklektizam istraživanja, skok naprijed u metodologiji i stvaranje velikih podatkovnih nizova.

U geografskom pogledu, **politička se znanost stalno širila** diljem svijeta – ali tim širenjem nije obuhvaćen cijeli svijet, jer se mnogi režimi protive izučavanju politike. Max Kaase, bivši predsjednik IPSA-e, procjenjuje da nas u svijetu ima više od 40.000 te da objavljujemo 1.000 politoloških časopisa. Do glavnine širenja došlo je u bivšim komunističkim zemljama i u Trećem svijetu, ali i u Europi. Međunarodno politološko društvo danas broji više od 50 nacionalnih članova, od kojih većina zastupa kritičnu masu politologa koji su prikladno institucionalizirani. U većini tih zemalja politička znanost dostiže u “doba zrelosti”, sa stalnim širenjem odsjeka, udruženja, časopisa, profesora i studenata.

Disciplina je postala kolektivni pothvat – profesija s jasno određenim standardima za izobrazbu i zapošljavanje koji se institucionalno temelje na nacio-

nalnim sveučilišnim sustavima. Sustavne empirijske spoznaje ubrzano rastu. Profesija je uspostavila zajednički jezik, standarde aktivnosti, sredstva kritičke procjene i općenito uhodane profesionalne zajednice, uključujući i istraživačke mreže. Internacionalizacija putem udruženja, razmjena, publikacija te istraživačkih projekata i mreža dovela je i do boljih profesionalnih standarda i do homogenizacije.

Postoji i određen broj zajedničkih tendencija koje se tiču sadržaja. **Središnje sastavnice politološkog kurikuluma**, koje Klingemann pripisuje Europi, sve se više mogu primijeniti diljem svijeta. Među njima su: politička teorija i povijest političkih ideja, politički sustav vlastite zemlje i regije, javna uprava i analiza javnih politika, politička ekonomija i politička sociologija, komparativna politika, međunarodni odnosi i metodologija. Međutim kad je riječ o metodološkim umijećima, izranjaju različita epistemološka stajališta: jedan tabor naglašava analitičku teoriju i analizu kvantitativnih podataka, dok je drugi skloniji filozofsko-povijesnom pristupu i hermeneutici.

Čini se da se pojavljuje **globalni skup potpodručja istraživanja** koji se usredotočuje na mnoštvo istraživačkih specijalizacija (IPSA ima 50 istraživačkih odbora, a APSA i britanski PSA 30-40 sekcija). Područja koja se najčešće spominju jesu: nacionalni politički sustavi, demokratski režimi, metodološki pristupi, područne i komparativne studije, međunarodna politika, javna uprava i lokalna vlast. Primjerice, jedna je novija APSA-ina studija glavnih područja politoloških istraživanja u Sjedinjenim Američkim Državama pokazala da je 38% istraživača radilo na američkoj politici, 37% na komparativnoj politici, 30% na međunarodnim od-

nosima, 17% na političkoj teoriji ili filozofiji, 10% na javnom pravu i 10% na metodologiji. Dolazi i do konvergencije prema eklektičnom, pluralističkom skupu *pristupā* političkoj analizi. Među onima koji su spomenuti u nekoliko prilika nalaze se: sistemska analiza, strukturni funkcionalizam, bihevizizam, historijski institucionalizam, pravni konstitucionalizam, kritička teorija, marksizam, feminizam, javno upravljanje, racionalni izbor, konstrukcionizam i interdisciplinarna analiza. **Konvergencije časopisa** kreću se u smjeru internacionalizacije autorā i sadržaja; tematskih i specijaliziranih časopisa, pri čemu je sve manje onih općenitih; manjeg utjecaja časopisa koji nisu na engleskom jeziku; većoj metodološkoj i empirijskoj zrelosti i složenosti sadržaja; manjoj ograničenosti; većem komparativizmu i međunarodnim studijama.

Rezultati istraživanja mogu se okarakterizirati kao **raznovrsni i eklektični** – što je možda odraz golemog raspona tema koje disciplina mora obuhvatiti. Kako naznačuju IPSA-ini istraživački odbori, istraživanja obuhvaćaju sve razine politike – lokalnu, regionalnu, nacionalnu, međunarodnu i globalnu. Većina radova potječe sa Zapada, međutim raste i broj radova iz Srednje i Istočne Europe i Trećega svijeta, a sve je više i opsežnih komparacija. Među pristupima se nalaze institucionalizam, procesi, individualizam, sustavi vjerovanja, tržišta, komparacija i višerazinsko upravljanje. Pokušava se doprijeti do drugih disciplina i pojmova, kao što su biologija, evolucionizam, moralitet i povijest. Na novi način uviđamo utjecaje globalizacije, uključujući i njezinu složenost te višerazinski utjecaj više aktera.

Među pitanjima koja privlače pozornost nalaze se: zdravlje, obiteljske

strukture, seksualnost, socijalna skrb, dominacija i imperijalizam, religija, fundamentalizam, terorizam, demokracija, stranke, zakonodavna tijela, participacija, političko financiranje i korupcija, ideologije, mreže javnih politika, politička kultura i digitalna podjela. Svako područje izučavanja dolazi do značajnih otkrića, no pripočavaju li se ona zainteresiranoj javnosti? Među novijim se istraživačkim trendovima nalaze veliki podatkovni nizovi, višerazinsko upravljanje, biološka evolucija, lokalni utjecaj na promjene, institucionalna evolucija, povratak na istraživanja orijentirana na probleme i aktere, te se više cijene historijska sociologija i normativna teorija. To je samo uzorak, a ne sustavni prikaz discipline. Zamjetno je da samo manji broj studija daje preporuke za javne politike. Većina se radova obraća disciplini.

Pripremni su radovi za IPSA-inu *Encyclopaediu* obrađivali neka područja koja privlače najviše pozornosti. Nakon više desetljeća studija, *teoretičari elita* imaju neke neugodne savjete za svoje sugrađane. Elite proizlaze iz činjenice da su u velikim kolektivitetima zajednički interesi prilično neznatni i da ih moraju nadopunjavati autoritativne odluke. Povijesni dokazi pokazuju da nijedan tip elite nije u skladu s potpuno demokratskim idealom. *Novo javno upravljanje* predlaže usvajanje privatnih tehnika upravljanja u državnim sredinama, kao i eksteraliziranje, privatizaciju i usvajanje načela “neka upravitelji upravljaju”. I teoretičari elita i teoretičari *upravljanja* priznaju funkcionalnu potrebu za pružanjem kolektivnog usmjeravanja odlučivanja. Glavna je razlika između *vladavine* (*government*) i *upravljanja* (*governance*) stupanj u kojem nedržavni akteri – interesne skupine, korporacije – sudjeluju u tom procesu. Popis varija-

bli u *analizi javnih politika* – tipologije, područja javnih politika, komparacija, instrumenti javnih politika, donošenje zakona, pitanja, diskurs i društveni čimbenici – postaje sve dulji, a naše razumijevanje sve složenije.

Došlo je do velikog napretka u tehnikama istraživanja i izvorima informacija. Izučavanje i primjena **metodologija**, osobito kvantitativnih, napravili su velik korak naprijed. Razina je sofisticirane kvantitativne analize “izvanredna”, kao i njezina interpretacija. Tome pridonose poboljšanja normi i softvera za prikupljanje, repliciranje i razmjenu podatkovnih nizova s velikim N . Golemo je i zanimanje za rješavanje pitanja dizajna istraživanja. Osobit napredak predstavljaju novi višerazinski modeli koji istraživačima omogućuju da se udalje od pretpostavki o homogenosti tako što procjenjuju i modeliraju heterogenost i agregiraju mikroanalizu i makroanalizu.

Politička znanost sada ima određen broj velikih međunarodnih **podatkovnih nizova** koji sadrže desetke ključnih varijabli, indeksa i klasifikacija koje omogućuju lakšu statičku i dinamičku komparaciju različitih zemalja. Oni nam pomažu da smjestimo različite zemlje na kontinuum koji se tiče međunarodnih pitanja kao što su kvaliteta i učinkovitost države, sposobnost odgovaranja na prijetnje, sposobnost utjecaja, javna dobrobit i demokratski potencijal. Postoji i mnogo drugih razrađenih arhiva statističkih podataka, informacijskih banaka, istraživanja o vrijednostima, barometara, pokazatelja, revizija, elektroničkih biltena i internetskih stranica koje nam pomažu u izučavanju javnog mnijenja, glasovanja, odlučivanja, sukoba i pregovaranja itd.

1.2. Pitanja i izazovi političke znanosti

Pitanja i izazove s kojima se suočava politička znanost možemo također grupirati pod nekoliko naslova. Među njima su: održivost istraživačkih paradigmi; napetosti između objektivnog i normativnog pristupa; održavanje koraka s globalnim promjenama; prevlast Zapada i muškaraca; nastojanje da politička teorija bude odraz društva; fragmentacija discipline; sklonosti prema pretjeranoj specijalizaciji te relevantnost za politiku, medije i javnost.

Postoji kontinuirana produkcija istraživanja te novih modela i teorija. No gotovo se sve **politološke istraživačke paradigme ozbiljno osporavaju**. Glavni bi zaključak trebao biti kako nije došlo do značajnih proboja te da se čak i sve navodno značajne promjene sada žestoko osporavaju. Da dam samo nekoliko primjera:

- Postavlja se pitanje je li sve sofisticiranija metodološka analiza odmakla daleko ispred discipline? Ne bi li politička znanost trebala tražiti koherentnost između teorije i metodoloških mjerenja? Možda se stavlja prevelik naglasak na maksimiziranje unutarnje valjanosti naših kvantitativnih modela nauštrb izvanjske valjanosti i poopćivosti na svijet politike.
- Unatoč navodnim kvalitetama općenitosti i ekonomičnosti, teorija racionalnog izbora općenito se osuđivala. Ona ima ograničenu vrijednost, osim ako se ne uklopi u širi deskriptivni realizam. Pretpostavke o racionalnosti, potpunoj informiranosti i maksimiziranju korisnosti nisu realistične.
- Četiri su kritike “upravljanja”: a) ono ima mnogo značenja i ne pri-

daje središnju ulogu vladavini; b) taj je pojam izveden iz različitih opisa i nema nikakav teorijski argument; c) vjerojatno je da su uvijek uključena i nedržavna tijela; d) slučajevi su ograničeni na zapadne liberalne demokracije.

- Međunarodni su odnosi i dalje uglavnom “zapadnjački projekt”. No čak je i u “zapadnoj” regiji sve prisutnija percepcija da prevladavajuća vestfalska ideja državnosti ne zahvaća aktualne procese transformacije. Neki istraživači pozivaju na “uklanjanje granica” discipline kako bi se razvila “znanost o globalnome” koja se nastoji distancirati od “metodološkog nacionalizma”.

Slične se snažne kritike upućuju i većini drugih novijih fokusa te discipline.

Napetosti između objektivnog i normativnog pristupa su endemske. Postoji podjela između “konvencionalnoga” i “nekonvencionalnoga” i međusobno osuđivanje kvantitativnih (tj. empirijskih/znanstvenih) i kvalitativnih (tj. filozofskih/institucionalističkih) praktičara. Produkljuju se napetosti između “znanstvene” i “političke” orijentacije, “vrijednosne neutralnosti” i “činjenja dobrih djela”, te između eksperimentalne, uzročne izvjesnosti i vrijednosti izvanjske stvarnosti. Često se tvrdi da je upravo konvencionalni kvantitativni empirijski pristup uglavnom odgovoran za sadašnji dojam da je politička znanost postala nerelevantna i da nije dorasla stvarnome svijetu politike. Ipak, nikad ne treba reći nikad. U članku pod naslovom *The Future of Political Science* Bear Braumoeller tvrdi: “Uspjesi statističke metodologije istodobno otvaraju stražnja vrata za razmišljanje o sintezi i složenosti. Što su hijerarhijski modeli, booleanski modeli i jednostavne multi-

plikativne interakcije nego modeli konteksta? ... Ipak, postoji sklonost da se ta pitanja tretiraju kao neugodnost koju valja ukloniti, a ne kao prilika za formuliranje iscrpnijeg i više zadovoljavajućeg opisa društvene stvarnosti” (King, 2009: 242). No jednoga dana...

Održavanje koraka s globalnim promjenama istinski je izazov političkoj znanosti. Ako možemo doći do popćavanja koja se tiču svjetske političke znanosti, to je vjerojatno zato što se svi suočavamo sa zahtjevnijim, sve konkurentskim i homogenizirajućim okruženjem. Stoga ne čudi što su, unatoč velikom širenju i razvoju istraživanja, ubrzane globalne promjene još jedan razlog smanjivanja našeg razumijevanja aktualne politike.

Uobičajena percepcija naglašava značajan utjecaj promjena na program političke znanosti od kraja Hladnoga rata do napada na Ameriku 11. rujna, te procesa globalizacije i međunarodne mobilnosti. Broj pitanja s kojima se suočava moderno društvo, a time i politička znanost, nesumnjivo je golem. Taj broj povećavaju istodobni zahtjevi da se više pozornosti pridaje ljudskim vrijednostima i identitetima, interdisciplinarnosti, globalnoj viziji i relevantnosti.

Daleko od toga da je odraz nacionalnih ili međunarodnih zajednica, politička je znanost još uvijek **predominantno zapadnjačka i muška**. Čak i najrazvijenije politološke zajednice izvješćuju kako jedva trećinu politologa čine žene, no da je situacija nešto bolja u novoj kohorti. U višeetničkim i višerasnim zapadnim zemljama nebjelacke su skupine, primjerice Indijanci, slabo zastupljene. U disciplinu teško ulaze i mladi, zbog proračunskih rezova i gubitka popularnosti na pojedinim mjestima, što uzrokuje usko grlo u napredovanju u karijeri.

Istaknute temeljite globalne promjene sve više **otežavaju političkoj znanosti da odražava svijet**. Kako u globaliziranom svijetu pomiriti jednakost i univerzalnost, zajednički identitet i nove partikularnosti? Kako odrediti nove oblike solidarnosti? Teorija će se morati pozabaviti ponovnim otkrivanjem povijesti i religije. Moramo se opet zapitati o značenju i granicama univerzalnih i regionalnih pojmova. Ta će zagonetka biti razvoj opće teorije u svijetu kulturnih i lokalnih razlika gdje često ne postoje zajedničke vrijednosti. Slična se dvojba susreće pri pronalaženju ispravne kombinacije normativnoga i empirijskoga, “trebanja” i “bitka”. Politička bi se teorija trebala temeljiti na dijalogu između klasičnog i empirijskog pristupa, a ne na njihovoj međusobnoj izolaciji do koje dovode uzajamno nepovjerljivi specijalisti.

Mnogi politolozi žale zbog **sve veće fragmentacije** discipline. Oni ponajprije dovode u pitanje razdvajanje discipline na **“međunarodne odnose i ostalo”**, zbog toga što je sve teže praviti razliku između “domaćega” i “međunarodnoga”. Isto se može reći za javnu upravu koja, kao i međunarodni odnosi, često ima vlastite odsjeke i udruženja. Logika politike zasigurno ne prestaje na nacionalnim granicama ili u predsobljima vlade. Fragmentacija dovodi do zamućivanja granica discipline i njezina predstavljanja.

Drugi je važan izvor zabrinutosti **pre-tjerana specijalizacija unutar političke znanosti**. Većina je istraživača uvučena u sve uža područja istraživanja, i to često sa svojim međunarodnim kolegama, pri čemu zanemaruju lokalne teme. Premda neki Britanci i Amerikanci specijalizaciju smatraju blagodaću koja osigurava veze s neznanstvenim interesima,

drugi strahuju da se na taj način stvaraju podjele koje ometaju učinkovitu komunikaciju, sprečavaju kumulaciju, priječe rasprave unutar discipline i smanjuju našu sposobnost da rješavamo probleme političke stvarnosti.

Politolozi iz mnogo zemalja uviđaju kako njihova disciplina ima **malu relevantnost za politiku, medije ili javnost**, što dovodi do problema vidljivosti, priznanja, relevantnosti i identiteta. Amerikanci priznaju tvrdnje o “monolitnosti, scijentizmu i odvojenosti” i pitaju se ne pojavljuje li se sve veći rizik od “skolasticizma i odvajanja od praktične politike”. Drugim riječima, zbog naše specijalizacije i naših “znanstvenih pretenzija” dolazi do uzmaka iz domaće političke rasprave. Malo je “javnih intelektualaca” i malo veza s političkom klasom. Nekoliko je zemalja (npr. Ujedinjeno Kraljevstvo, Belgija itd.) izvijestilo o snažnoj interakciji znanstvenika i kreatora javnih politika, no većina se zemalja potužila na slabu primjenu naših istraživanja na politiku i slabu vidljivost u medijima. Drugi ovise o državnim ugovorima, financiranju istraživanja i ovlaštenjima. Opći je rezultat sve dublji jaz između javnih očekivanja i znanstvenih interesa, te osjećaj kako mi zapravo ne pomažemo građanima. Osim toga politolozi u nekim zemljama slabo su vidljivi u usporedbi s novinarima i drugim disciplinama koje tradicionalno razmatraju predmet istraživanja političke znanosti (pravo, povijest, filozofija, ekonomija i sociologija).

1.3. Daljnji razvoj događaja

Među najizrazitijim je novijim trendovima u političkoj znanosti “promjena i diversifikacija” o kojoj izvješćuju Sjedinjene Američke Države. Dok većina drugih zemalja pokušava uhvatiti korak

s američkim znanstvenim orijentacijama i kvantificiranim empirijskim metodologijama, Amerikanci počinju uviđati svoje granice. Primjerice, najnovije su organizirane sekcije u APSA-i suprotne međunarodnim trendovima. Jedna od najvećih sekcija bavi se "kvalitativnim metodama i multimetodama". Nadalje, planirani se američki istraživački trendovi ne bave središnjim temama koje se spominju diljem svijeta, nego feminističkom teorijom, izučavanjem identiteta (rasom, nacionalizmom, etnicitetom, seksualnošću, osobnošću itd.) te, među ostalim, integracijom teorijskih i empirijskih modela. U još radikalnijem smislu, APSA predviđa da će u njezinoj disciplini rasti osviještenost i usmjerenost pozornosti na javne probleme. Dolazi i do primjetnog povratka vrijednosti i normi. Izvješće Američkoga politološkog društva o poslijediplomskom obrazovanju predlaže političkoj znanosti novu revolucionarnu etiku koja daleko prelazi granice tradicionalne pobude prema "znanosti radi spoznaje". To APSA-ino Izvješće kaže da je jedan od prvenstvenih zadataka discipline "istraživanje koliko politika može pridonijeti objašnjenju ljudskih iskustava i rješavanju ljudskih problema", te da su "studije etičkih normi i normativna opredjeljenja od središnje važnosti za izučavanje politike".

2. Komentar: Buduće perspektive

2.1. Pitanje relevantnosti

Ukupni je dojam da se tijekom posljednjeg desetljeća 20. stoljeća i prvog desetljeća 21. stoljeća disciplina inkrementalno razvijala. Kako smo vidjeli, dolazi do stalnog širenja političke znanosti diljem svijeta, do njezina produblivanja kao kolektivnog pothvata i profesije, do poboljšanja empirijske metodologije te

do procvata istraživačkih modela. Ipak, čini se da se politička znanost u svijetu još uvijek traži. Zapravo se čini da se ono što je rečeno za međunarodne odnose može primijeniti na cjelokupnu političku znanost: politološka je zajednica odbacila "velike rasprave" i prihvatila kuhinovsku "normalnu znanost", pri čemu je svaki istraživač "samouklopljen" u jedno od niza supostojećih teorijskih stajališta. To se naziva "analitičkim eklekticismom" utemeljenim na samosvjesnom "agnostičkom metodološkom stavu". Još je uvijek osnovni dojam da je disciplina u potrazi za svojom dušom i bez dodira sa stvarnim svijetom politike.

U drugom dijelu dakle prelazimo s empirijskog opisa na eksplanacijsku analizu. U ovom se dijelu okrećemo analizi i kritikama sadašnjeg stanja političke znanosti koje potječu od autora koji su sudjelovali u IPSA-inoj biblioteci i na montrealskoj konferenciji. Usredotočit ćemo se na dvije glavne slabosti koje se ističu u njihovoj analizi: na nedostatak relevantnosti političke znanosti za izvanjsku javnost te na pretjeranu specijalizaciju koja umanjuje sposobnosti discipline. U posljednjem ćemo odjeljku prijeći na zaključke o budućnosti političke znanosti, za koje smatram da ih možemo izvesti iz tog materijala.

Kao na primjer odbacivanja "velikih rasprava" možemo se osvrnuti na predsjedničko obraćanje Thomasa Weissa povodom 50. obljetnice Udruženja za međunarodne studije, upućeno na konvenciji Udruženja održanoj 2009. godine, a u kojem on razlikuje pojmove svjetske vlade i globalnog upravljanja. Premda je globalno upravljanje korisno heurističko sredstvo da se shvati što se zbiva u svijetu, nedostaje mu moć predviđanja koja bi nam pokazala u kojem smjeru krenuti, kao i djelovanje i odgo-

vornost. Prelazeći na pojam svjetske vlade, Weiss tvrdi: "Mi analitičari međunarodnih organizacija odlutali smo od paradigmatškog mišljenja. Izgubili smo želju za velikim i idealističkim planovima zato što je tako mnogo prethodnih planova propalo" (256). Krivnja se dakle može svaliti na znanstvenike zbog njihova nedostatka imaginacije. On kaže: "Ponižavajuće je priznati koliko su se naše težnje smanjile, koliko su naša očekivanja slaba u usporedbi s prethodnim naraštajima analitičara" (264). Što je još gore, znanstvena analiza može imati štetne posljedice zato što "pragmatizam odražava i pretpostavku da će se u skorije vrijeme pojaviti ikakve moćne globalne institucije, što je neka vrsta proročanstva koje samo sebe ispunjava" (264). On poziva na strastvenije zagovaranje, viziju i kvantni skok u mišljenju.

Kako smo vidjeli, dvije su zajedničke teme u našem skupu podataka o razvoju discipline značajan utjecaj promjene na političku znanost i nedostatak reprezentativnosti discipline. Te su dvije teme povezane. Može se sa sigurnošću tvrditi kako na vidiku nema kraja izazovima sigurnosti, okolišu, jednakosti, demokraciji i ekonomskoj stabilnosti. Pa ipak, ograničeni smo stvarnostima sociologije znanosti koja se, kako kažu, temelji na prevlasti nacionalnih disciplinarnih struktura koje su zaokupljene istraživačkim programima koji odražavaju nacionalne uvjete, uključujući i dominaciju muškaraca, te koje su i dalje većinom sklone tome da budu zapadnjačke.

Kakvi su izgledi da će se politolozi moći nositi s tim izazovima? Vidimo dugačak popis problema s kojima se suočava disciplina. No ne postoji li i ozbiljan prekid veze između političke znanosti i politike i javnosti? Slušamo li mi političare i medije i slušaju li oni nas? Obrača-

mo li se široj javnosti? Ukratko, je li politička znanost u raskoraku sa svijetom? Kako smo upravo vidjeli, mnogi se pribojavaju da nam naša pretjerana specijalizacija, naše odbacivanje "velikih rasprava", sklonost "normalnoj znanosti" i "nedostatak mašte" smanjuju sposobnost rješavanja stvarnih političkih problema. Mnogi su autori govorili o problemima vidljivosti, priznavanja, relevantnosti i identiteta političke znanosti. Amerikanci priznaju tvrdnje o "monolitnosti, scijentizmu i odvojenosti". Istaknuli smo da je većina radova o "najnovijim dostignućima" discipline bila uglavnom upućena drugim politolozima. Politička znanost u svojim redovima ima malo "javnih intelektualaca". Čak se smatralo da se širi jaz između javnih očekivanja i znanstvenih interesa. Jednostavno rečeno: je li politička znanost relevantna? Nažalost, stvari nisu tako jednostavne zato što se time izbjegava bit pitanja što se misli pod "relevantnim".

Pojam relevantnosti polazi od odnosa s konzekventno drugim. S kojom bi se značajnom publikom trebala povezati politička znanost? Odgovor je manje-više očit: s drugim politolozima, građanima, političarima, kreatorima javnih politika, sa specijalistima, obrazovnim vlastima, financijerima istraživanja te, dakako, sa studentima. Politolozi imaju mnoštvo uloga: nastavnici, istraživači, administratori, specijalisti, konzultanti, savjetnici, poslodavci i komentatori. Zbog potrebe da budu relevantni za sve te uloge i za publiku, pred politologe se postavljaju različiti i katkad protuslovni zahtjevi.

Ako želimo krenuti korak dalje, možemo se zapitati ne postavlja li se pred politologe, zbog prirode njihove jedinstvene profesije, i zahtjev da prijeđu granice strogo profesionalnih obveza te da

imaju i tako značajne kvalitete kao što su razboritost, uravnoteženost, dalekovidnost i kritičnost. Glavna se rasprava vodi o publici. Neki će smatrati da glavnu obvezu imamo prema disciplini, to jest prema stvaranju širih i boljih spoznaja. U svojoj knjizi *From Knowledge to Wisdom: A Revolution for Science and the Humanities* filozof znanosti Nicholas Maxwell tvrdi da se intelektualci moraju više potruditi. Glavni im cilj mora biti povećanje osobne i društvene razboritosti. Prvenstvo moraju davati osobnim i društvenim problemima, onome što je poželjno i vrijedno. On iznosi temeljitu kritiku empirizma na kojemu se temelji filozofija spoznaje. Nadalje, problemi spoznaje, premda su važni, postaju intelektualno podređeni i od drugorazredne važnosti. Ona je sredstvo za ostvarenje cilja. U tom bi se kontekstu moralo tvrditi kako relevantnost političke znanosti prelazi okvire discipline i kreatora javnih politika te da mora obuhvatiti građane, medije i društvo. Upravo je to ono što mislim pod relevantnošću. Pretpostavljam da će politolozi morati i dalje biti relevantni za studente, obrazovne vlasti, financijere istraživanja i kreatora javnih politika zato što nam oni daju mandat i plaću. No u dubljem smislu politolozi moraju biti odgovorni javnosti i političkoj klasi, društvu i demokraciji.

Kako je poznato, moramo biti vrlo pažljivi kad se služimo terminom "relevantan". Nije riječ o pozivu na pretvaranje sveučilišta u trgovačke škole ili na pretvaranje profesora u funkcionalne udvorice. Nije riječ ni o želji da se svaki pojedinačni istraživač prisilno dovede pred sudište popularne kulture ili političke prikladnosti. Prije je riječ o tvrdnji kako politička znanost kao profesija, u cjelini ima društvenu odgovornost koja obuhvaća, ali i prelazi empirizam i

potragu za spoznajama. Ta disciplina, ili barem njezin značajan dio, mora biti relevantna za studente i njihovu liberalnu naobrazbu, ali i za javne teme, te za budućnost koliko i za sadašnjost. Kako je napisao Oscar Wilde, "karta svijeta koja ne obuhvaća utopiju ne zaslužuje da se gleda" (1954/1891).

Kako se trenutačno nosimo s problemom relevantnosti političke znanosti? Amerikanci već rade na povećanju osviještenosti i usmjerenosti pozornosti discipline na javna pitanja. Ipak, fundamentalnije bi rješenje moglo biti razmatranje kako se provode naša istraživanja i kojih se pravila pridržavaju. Nije li moguće teškoće na koje nailazimo u povezanju sa širom javnošću djelomice pripisati našoj znanstvenoj metodologiji? IPSA-ina je biblioteka otvorila nekoliko pitanja u tom smjeru.

Disciplinarnost: Ne odvaja li nas preusko koncentriranje na politiku od područja spoznaje koja su bitna za naša istraživanja? Nisu li politička pitanja po samoj svojoj prirodi interdisciplinarna? Kako su nas učili Parsons i Easton, moramo razviti metode koje obuhvaćaju društveno, ekonomsko, psihološko, filozofsko i međunarodno – ne samo nešto od toga nego sve to u integralnom obliku. Jedan primjer: Laurence Whitehead u knjizi *Democratization* kaže kako je rad Guillerma O'Donnella o "delegativnoj demokraciji" glavni primjer znanstvenog rada nadahnutog metežom naučenog iskustva, a ne ograničenog ortodoksnom disciplinarnošću" (131).

Znanstvenost: Postavlja li znanstvena metoda previše ograničenja izučavanju politike? Dokle god znanost znači potragu za strogim, održivim i provjerljivim sredstvima za stjecanje spoznaja, ona pruža pomoć izučavanju politike. No kad postaje čisti metodologizam,

kompjutorizacija i kvantifikacija, ne ograničava li analizu složene raznolikosti kao što su politika i vladavina? U knjizi *Political Psychology* (ur. Linda Shepherd) nalazi se fascinantant članak o izračunskim, eksperimentalnim (tj. laboratorijskim) i podatkovnim pristupima izučavanju odlučivanja o vanjskoj politici. Premda su posve sigurni u korisnost tih studija, Sylvan i Strathman ipak ističu i to kako izračunski i specifično hermeneutički modeli "izravno ne rješavaju politička pitanja 'stvarnog svijeta', nego se upuštaju u znanstveni diskurs... ne uzimaju konkretne, određene skupove spoznaje ili društvenih struktura kao datosti... ne pokušavaju objasniti posljedice konkretnih odluka... njihovi neuspjesi proizlaze iz njihove moći objašnjavanja... razočaravaju one koji traže relevantnost za javne politike" (96). Možemo li nakon tih litanija od političara očekivati da nas slušaju ili da nas plaćaju za naš rad – da ne govorimo o činjenici da je kvantitativna znanstvena metodologija prikladna samo za mali dio političkog svijeta.

Empirizam: Nismo li svi mi u svojim diplomskim studijima bili odgajani da uvidimo kako strogo pristajanje uz empirizam može dovesti do konzervativnih zaključaka? Empirijska se istraživanja bave samo onim što postoji. Ona ne obuhvaćaju ono što bi moglo biti ili što bi trebalo biti.

Vrijednosna neutralnost: Je li moguće objasniti političko ponašanje ili javne politike a ne uzeti u obzir ljudske vrijednosti ili vrijednosti istraživača? Linda Shepherd, urednica sveska *Political Psychology*, zaključuje kako "pokušaj utvrđivanja međugre politike, moraliteta, filozofije i ljudske prirode zasigurno može nadahnuti određeni istraživački program" (133).

Provizornost: Ne podučavamo li studente da zauzmu provizoran stav prema rezultatima svojih istraživanja i ne sprečava li ih to da čine "skokove vjere" koji bi im mogli omogućiti da pridonose odlukama koje su neophodne u složenim i turbulentnim vremenima? Kao anegdotalan primjer jedno je izvrsno empirijsko istraživanje na konferenciji ISA-e 2008. godine uvjerljivo pokazalo da su za više od 80% ugovora i konvencija odgovorne međunarodne organizacije, a ne vlade, čime je samostalno odbacilo Bushovu tvrdnju da je UN nerelevantan. Ipak, zaključci te studije bili su izraženi u smislu "sugestija" da je iz tih ocrnjenih međunarodnih organizacija "možda" potekao "razmjerno" velik broj međunarodnih rješenja.

Sve to vodi do pitanja: Ne dovode li nas naše politološke istraživačke metode do preuskih, nerelevantnih i provizornih rezultata a da bi ih oni koji konzumiraju naš proizvod uzeli za ozbiljno? U jednoj novijoj knjizi (Shapiro i dr., 2004), pod naslovom *Problems and Methods in the Study of Politics* politička se znanost prikazuje kao bojište posve različitih programa, pri čemu poštuje suprotstavljene ideale znanstvenog pothvata. Glavni se sukob vodi između istraživanja potaknutih problemima i pobornika metodičkih i teorijski potaknutih studija. Relevantnost za stvarni svijet i eklektične metode suočavaju se s analitičkom strogošću, elegantnošću objašnjenja i ciljem stvaranja objedinjene znanosti. U istoj toj knjizi Robert Dahl i dr. odlučuju se za nastojanje "da se pridonese ostvarivanju dobrih ciljeva", a ne cilju stvaranja objedinjene znanosti (378-381). U knjizi iz IPISA-ine biblioteke pod naslovom *Local Government* Baldersheim i Wollmann predlažu alternativni pristup koji kombinira probleme s teorij-

skom orijentacijom s nekom vrstom povratka poznatom Lasswellovu programu “znanosti o javnim politikama” koje su i znanstveno osnovane i imaju praktičnu relevantnost.

Ne predlažem da zajedno s nebitnim stvarima odbacimo i ono bitno. Znanstvena nam metoda pomaže da razmišljamo o strogim spoznajama. No ona isključuje mnoge sfere, kao što su filozofija, pravo, upravljanje, demokracija, nacionalizam, religija, moralitet, pravednost, vrijednosti, ciljevi, ustavi itd. Nije li nam potreban neki novi oblik analize koji bi nam omogućio da se strogo pozabavimo golemim problemima s kojima se suočavamo u 21. stoljeću? Autori u našoj biblioteci odgovaraju potvrdno. O. P. Dwivedi (*Governing Development*) proglašava: “Moje je gledište da novo stoljeće zahtijeva novi način razmišljanja kako bismo se suočili s najvećom dvojbom čovječanstva: kako to da mala skupina država i dalje ‘napreduje’ dok je većina i dalje siromašna i uskraćena?” (184). Juan Linz (*Democratization*) utvrđuje: “Zadatak koji je pred nama golem je i daleko od toga da je nekoliko istraživanja više zemalja dostatno za naše potrebe” (145). A Geraldo Munck pridodaje: “Štoviše, budući će razvoj istraživačkog programa o demokratskim tranzicijama vjerojatno ovisiti o sposobnosti znanstvenika da razmotre neke velike i temeljite izazove” (51).

Nekoliko je prijedloga koji bi pomogli političkoj znanosti da poboljša loše odnose s javnošću i političkom klasom te da unaprijedi svoju analizu stvarnih političkih problema. Neki se prijedlozi tiču stvaranja posebnih instituta koji bi okupili znanstvenike iz više disciplina, a koji bi bili više orijentirani prema javnim politikama. Što je još važnije, politolozi moraju poduzeti kolektivan

napor kako bi razumjeli društvene potrebe svojeg vremena. Odnosi s političarima i vladama trebali bi biti “konstruktivno kritički, uz potpun angažman, ali autonomni”. Šire perspektive u poslijediplomskim studijima mogle bi suzbiti hiperspecijalizaciju. Potrebne su nam i bolje informacije o infrastrukturi i institucionalizaciji discipline.

Nisam siguran da bilo tko od nas sam, ili čak unutar svojih odsjeka i udruženja, može iznaći rješenja tih temeljnih problema. Politolozi moraju naučiti razmišljati kolektivno. Stoga je moje posljednje pitanje: ne bi li naša nacionalna politološka društva i IPSA trebali osnovati jedno ili više povjerenstava koja bi proučavala i evaluirala stanje discipline i predlagala tehnike njezina razvoja?

2.2. Rješavanje problema specijalizacije

Vidjeli smo da se među najznačajnijim problemima s kojima se oko 2010. godine suočava politička znanost nalaze fragmentacija i specijalizacija. Dakako, ti su problemi usko povezani s upravo razmotrenom znanstvenom metodom. Fragmentacija obuhvaća sve podjele u političkoj znanosti koje smo spomenuli u svojim empirijskim podacima – odvajanje međunarodnih odnosa i javne uprave i nekih drugih potpodručja, nadmetanje teorijskih i metodoloških pristupa te mnoštvo drugih rascjepa koji se tiču jezika, središta naspram periferije, etniciteta, obrazovnih sustava karakterističnih za pojedine zemlje itd. Drugi je oblik fragmentacije specijalizacija. Pod specijalizacijom, pretpostavljam, mislimo na individualno i grupno koncentriranje istraživanja unutar jednog od znanstvenih potpodručja političke znanosti. Premda ne osporavaju doprinose specijalizacije, nekoliko je autora izrazilo zabrinutost da je ona postala “pretje-

rana". Možemo pretpostaviti da pritom imaju na umu znanstvenike čija su istraživanja usredotočena na sve uže predmete istraživanja i koja zaokupljaju cijelu njihovu karijeru i općenito isključuju svaki pokušaj povezivanja s drugim potpodručjima ili društvenim problemima.

Nema sumnje da moć koncentriranja na neki predmet istraživanja dovodi do mnogih proboja u znanosti. Sposobnost za potpuno poznavanje nekog konkretnog područja istraživanja, za održavanje kontakta s kolegama u najnovijim dostignućima u tom području i usredotočivanje istraživanja na nov razvoj događaja mogu pružiti inspiraciju i uštedjeti vrijeme i energiju. Specijalizacija je integralni dio napredovanja znanosti. Međutim pitanje je dovodi li ona i do *ljudskog* napredovanja i mogu li se suzbiti njezina pretjerivanja. Čini se da, kad god doznamo za neki novi znanstveni napredak, čujemo i za primjere povezanih, nekontroliranih tehnologija koje upropaštavaju naš okoliš i zajednice.

Autori izlaganja navedenih u mojem izvješću nabrojili su neke probleme što ih pretjerana specijalizacija uzrokuje političkoj znanosti:

- Utaboreni u svojim uskim područjima istraživanja, politolozi loše komuniciraju.
- Uske znanstvene spoznaje ne pridone razumijevanju javnosti.
- U disciplini je malo teorijske rasprave među "odvojenim stolovima".
- Studenti se rijetko potiču da "sagledaju cjelokupnu sliku".
- Specijalizacija sa stranim kolegama odvraća od rasprava kod kuće.
- Hiperspecijalizacija osobito utječe na uzajamno destruktivan sukob između kvantitativnih i kvalitativnih istraživanja.

- Mnoga su područja i paradigme zapravo komplementarni, a ne konkurentski; ipak, obično se međusobno ignoriraju ili nastoje zadobiti prvenstvo umjesto da potiču suradnju.

Pitanje je, dakako, može li se išta poduzeti u vezi s fragmentacijom, a osobito sa specijalizacijom, ili je to jednostavno priroda te beštije? Specijalizacija je sveobuhvatna i prisutna je već dulje vrijeme, tako da smo imali određenog vremena razmisliti o njoj. Ipak, taj je problem toliko prodoran da će biti potrebna odlučnost cijele discipline da ga riješi – još jedan razlog za stvaranje povjerenstva za proučavanje političke znanosti, na čije se osnivanje pozivalo u prethodnom odsječku. Već ima znakova da su predvodnici discipline uvidjeli razmjere tog problema. IPSA je oduvijek nastojala započeti svoje svjetske kongrese sesijama o glavnoj temi kojima se premošćuje disciplina. Sada je preuzela odgovornost za organizaciju suradnje i komunikacije između različitih istraživačkih odbora. U SAD-u traže nova sredstva za promicanje međusektorskih i interdisciplinarnih istraživanja. Sve je više glasova protiv neracionalnih podjela između političke znanosti, međunarodnih odnosa i javne uprave. Možda će se jednoga dana izvršni odbori Međunarodnog politološkog društva i Udruženja za međunarodne studije sastati da prouče kako bi se, opet, specijalisti za međunarodne odnose mogli osjećati ugodno u okvirima te opće discipline.

No vjerojatnije je da se mnogo više toga mora poduzeti kako bi se postiglo holističko razumijevanje politike. Malo je izgleda da će specijalizacija nestati ili da se može naći jedno jedino rješenje za njezina pretjerivanja. Umjesto toga moramo razmišljati u smislu širenja svijesti o opasnostima specijalizacije i poduzi-

manja aktivnih protumjera. Bi li na diplomskim studijima trebalo uvesti obvezne uvodne kolegije i tekstove koji bi razmatrali glavna pitanja politike? Bismo li svoje doktorande trebali poticati na suradnju i rješavanje temeljnih problema s kojima se suočavaju naša društva? Preuzmu li politolozi veću odgovornost za razvoj ekspertize o aktualnim društvenim problemima, bi li se mogla postići veća interakcija s političarima i državnim službenicima? Mogli bismo započeti na svojim godišnjim konferencijama. Štoviše, naša bi udruženja mogla tražiti kreativne načine premošćivanja jazova između naše discipline te medija i šire javnosti. Jesmo li ikad predložili seminare za medije o javnim pitanjima ili medijima ponudili lak kontakt sa stručnjacima u vezi s gorućim temama? Osim toga politolozi će morati preuzeti veću odgovornost za učinkovito priopćavanje svojih istraživačkih radova i naučiti kako se ophoditi s medijima. Možda bismo se, u najmanju ruku, trebali pobrinuti za to da se uska specijalizacija ne smatra karakteristikom znanosti.

3. Zaključci: sagledavanje budućnosti političke znanosti

Premda čvrsto vjerujem u potrebu da se osnuje nekakvo globalno povjerenstvo za evaluaciju i razvoj političke znanosti, nakon cijele ove deskriptivne analize zacijelo bi bilo neodgovorno donijeti zaključke a ne zapitati se što ova studija preskriptivno govori o budućnosti političke znanosti.

Prvo, da rekapituliramo. Vidjeli smo temeljne kritike pristupa, metodologija i teorija političke znanosti. Scijentizam je kao osnovni pristup političke znanosti ozbiljno pogrešan. On malo ili nimalo ne pomaže u velikom dijelu politike kao predmeta izučavanja. Vrijednosno je

neutralna politika oksimoron. Empirizam nas drži u okovima *statusa quo* koji ignoriraju budućnost. Koncentriranje na "činjenice" izbjegava bit pitanja što političke činjenice uopće jesu. Borba do međusobnog uništenja između kvantitativnih i kvalitativnih metodologija sputava naše produktivne sposobnosti. Restriktivnost unutar granica discipline koči nas u shvaćanju šireg konteksta politike. Intenzivna specijalizacija dijeli spoznaje i znanstveni rad u izolirane odsjeke. Većina politologa ne vjeruje da je njihova dužnost komunicirati s javnošću. Disciplina u kojoj prevladavaju bijeli muškarci i koja ne obuhvaća cijeli svijet neizbježno ne uspijeva iskoristiti svu širinu svojeg shvaćanja. Zbog svoje odvojenosti od međunarodnih odnosa i javne uprave politička je znanost ozbiljno hendikepirana disciplina. Sve smo manje zanimljivi javnosti zbog svoje usredotočenosti na čisto stvaranje spoznaja i općeg odbacivanja sudjelovanja u "velikim raspravama" društva. To umanjuje i našu sposobnost da se nosimo s beskrajnim razmjerima promjena koje se zbivaju u globaliziranom svijetu. Svi su navedeni nedostaci zajedno odgovorni za to što je politička znanost slabo vidljiva i relevantna za javnost. Njihov kumulativni utjecaj dovodi do sve dubljeg jaza između očekivanja javnosti i znanstvenih interesa. Kako bismo unaprijedili svoje istraživačke rezultate, čini se da se moramo vratiti počecima.

No nisu sve te vijesti loše. Politička se znanost u posljednjim desetljećima dramatično proširila. Kao edukatori usvojili smo razuman i privlačan kurikulum diljem svijeta. Čini se da je uvodno visoko obrazovanje koje ne obuhvaća samo razumijevanje našeg društva, nego i osnovne spoznaje nekoliko relevantnih disciplina, komparativne spoznaje o više

zemalja, kao i povijesna, međunarodna, filozofska i metodološka stajališta, mnogim studentima zanimljivo. Ako možemo pretpostaviti da obrazovanje predstavlja 50% naših rezultata, to je vrlo zdrava osnova za disciplinu. Sada smo i prepoznatljiva, međunarodna disciplina i profesija sa zajedničkim standardima. Posljednjih je desetljeća došlo do konvergencije prema eklektičnom, pluralističkom skupu pristupa političkoj analizi. Sustavne empirijske spoznaje (npr. skupovi podataka) ubrzano rastu. Naši izvori za ovu studiju upućuju na to da stvaramo mnogo više informacija, značajnih otkrića i uvjerljivih savjeta nego što se ikad efektivno priopćava javnosti. Činjenica je da o većini elemenata politike sada znamo više nego ikada prije. U političkoj je znanosti malo netaknutog, neistraženog područja. To je jedan od razloga zbog kojih je bilo kome od nas tako teško temeljito poznavati cijelu disciplinu. No to je postignuće ostvareno nauštrb razumijevanja cjeline, to jest razumijevanja povezanosti između različitih elemenata politike.

Stoga se čini da su naše glavne teškoće povezane s teorijskim i istraživačkim aspektom discipline, a ne s našom edukacijom. Dakako, to nije prvi put da su politolozi došli do zaključka kako je njihova istraživanja potrebno unaprijediti. Prije nego što sagledamo budućnost, moramo sami sebe opomenuti tako što ćemo se prisjetiti na što je bila usmjerena kritika discipline prije otprilike 60 godina, na početku biheviorističke revolucije. Ne bismo smjeli zaboraviti otkuda smo krenuli. U to se vrijeme smatralo da je previše povijesnih razmatranja, previše kulturnih ograničenja, previše opisa državnih institucija i previše ovisnosti o emocijama, vjeri ili tradiciji. Istodobno je bilo premalo stroge, znanstvene meto-

dologije, premalo analize političkog ponašanja, premalo univerzalnih poopćavanja i premalo sustavne teorije (Easton, 1953). Nažalost, kao i u svim revolucijama zaboravljamo restriktivne pridjeve ("previše", "premalo") i odbacujemo dobro zajedno s lošim. U ekstremnom obratu ta kritika postaje nova ortodoksija. Ipak, lekcija koju smo naučili jest da sada nije dovoljno zahtijevati povratak svih tradicionalnih elemenata političke znanosti ili zaustaviti razvoj događaja u disciplini u posljednjim desetljećima. Ono na što pozivamo jest preuravnotežavanje.

Kako bismo unaprijedili istraživanja i povećali relevantnost, moramo se vratiti osnovnom problemu relevantnosti. Temeljna su pitanja: što su politička istraživanja, zašto ih provodimo i za koga? Očito je da će različiti ljudi ponuditi različite odgovore. Jezgrovitosti radi, recimo da politiku izučavamo zato što je to drugi najvažniji skup djelovanja koji utječe na ljudska pitanja. Tradicionalno se govori da je politika izučavanje procesa donošenja obvezujućih odluka ("autoritativne alokacije vrijednosti") za ukupno stanovništvo (Max Weber, nav. u: Easton, 1953: 129-133). Ako o alokaciji vrijednosti razmišljamo u smislu pojma "lijevak uzročnosti" iz studije *American Voter*, možemo zamisliti proces koji u različitim vremenskim odsječcima ima široke socijetalne razmjere sve dok se ne suzi do točke odlučivanja. Ipak, Angus Campbell i dr. inzistiraju na potrebi da istraživač ima uvid u ukupnu situaciju u kontekstu šireg političkog sustava i povijesnog konteksta te područja analize koje, u njihovu slučaju, oni shvaćaju kao spoj političke znanosti, sociologije i psihologije. Taj primjer pokazuje da se naša istraživanja obvezatno moraju temeljiti na spoznajama i odnosima iz-

među glavnih područja društvenih studija te na uzimanju u obzir vremena i prostora kako bi sebi osigurala potreban kontekst. Nama se, kao znanstvenicima, mora osigurati razumijevanje teorije i prakse “velikih pitanja” globalne povijesti i politike.

No ono “zašto” ima šire posljedice na naše specijalizirano područje istraživanja. Naime svako konkretno istraživanje započinjemo strogim preciziranjem pitanja koje analiziramo – ovisnih i neovisnih varijabli. Potom bismo se trebali zapitati je li nam cilj opis i/ili objašnjenje, predviđanje ili preskripcija (ukratko, OOPP).³ Danas i previše naših metodologija dovodi samo do uzveličanih opisa. Primjerice, u eseju pod naslovom *Why* Kenneth Shepsle (King i dr., 2009) tvrdi kako smo “naučili prebrojavati, mjeriti i općenito utvrđivati pravilnosti i precizirati inače neprecizna opažanja. No već smo odavno zaboravili pitati ‘zašto?’... Objasnjenja empirijskih pravilnosti, koja su pomno izvedena iz jasno izraženih premisa, zlatni su standard kojega bismo se trebali pridržavati” (244). To znači da moramo pomno razmisliti o ciljevima svojih istraživanja (izvan granica pukog opisivanja) te tim ciljevima prilagoditi svoje radove.

“Zašto?” podrazumijeva i da se moramo zapitati kojoj su publici namijenjena naša istraživanja. Istraživanja se ne provode u vakuumu. Prema kome imamo obvezu? Na to pitanje postoji mnoštvo odgovora. Jedan dio naših radova može biti namijenjen razvoju spoznaja odnosno same discipline. No on sigurno tu ne završava. Razvoj discipline

namijenjen je i onima koji nam podmiću račune, našim financijerima. I oni su publika koja predstavlja javno dobro. Osim toga razumijevanje politike općenito je namijenjeno javnosti, političkoj klasi, medijima i, zasigurno, našim studentima. Kad strukturiramo svoje studije, moramo u podsvijesti imati svoju potencijalnu, višestruku publiku, te se moramo zapitati komuniciramo li s njome na odgovarajući način. Ako imamo višestruku publiku i obveze, krajnji ciljevi moraju obuhvaćati stvaranje spoznaja, ali ga moraju i prelaziti. Suglasan sam s kritičarima strogo znanstvenog pristupa, kao što je Američko povjerenstvo za poslijediplomsko obrazovanje, da se izučavanje politike mora baviti objašnjavanjem ljudskog iskustva i pridonositi rješavanju ljudskih problema, te da su od središnje važnosti za izučavanje politike izučavanje etičkih normi i normativna opredjeljenja, odnosno, kako to kaže filozof znanosti Nicholas Maxwell, temeljni cilj političke znanosti mora biti povećanje osobne i društvene razboritosti i davanje prvenstva osobnim i društvenim problemima. Ukratko, politička znanost mora preuzeti odgovornost za razvoj ekspertize o glavnim društvenim pitanjima.

U određenoj se mjeri možemo suglasiti da ti ciljevi zasada nisu najvažniji za većinu politoloških istraživanja, no moramo se zapitati zašto je tomu tako. U uvodnom, glavnom odlomku ovog odjeljka navodi se mnoštvo razloga koje su razvile stotine naših autora. Glavni je među njima kritika znanstvene metode i pretjerana specijalizacija. No ta kritika traje već nekoliko desetljeća (primjerice: Andreski, 1974; Flyvberg, 2001; Lindblom, 1992; Maxwell, 1984; Paquet, 2009; Ricci, 1984). Kako bismo dospjeli do korijena problema, recimo da politič-

³ U originalnom tekstu ta skraćenica glasi DEPP – *description, explanation, prediction, prescription* (opis, objašnjenje, predviđanje, preskripcija) – op. ur.

ka znanost zanemaruje prigovor Davida Eastona u njegovoj inovativnoj knjizi *The Political System: An Inquiry into the State of Political Science*: “Glavni se izvor nedostataka političke znanosti”, piše on, “nalazi u neuspjehu razjašnjenja istinskog odnosa između činjenica i političke teorije, te bitne uloge teorije u tom odnosu... Činjenice po sebi i za sebe ne omogućuju nam da objasnimo ili shvatimo neki događaj. Činjenice se moraju nekako urediti kako bismo vidjeli njihovu povezanost” (1953: 4). Easton tvrdi da problem nije toliko znanstvena teorija, nego naše pogrešno tumačenje te teorije, a osobito izostavljanje njezina krunskog dostignuća. Sadašnje studije kontinuirano ističu zanemarivanje teorije i pretjerani naglasak na kvantitativnoj metodologiji te prikupljanju podataka bez odgovarajućih ciljeva i modela. Čini se da smo krenuli u suprotnom smjeru od onoga koji je predložio Easton, tako da zajedno s pretjeranom specijalizacijom disciplina postaje sve nerelevantnija.

Počnemo li kopati nešto dublje, moramo postaviti pitanje koje ponašanje pokreće te tendencije u političkoj znanosti. Određeni broj novijih studija upire prstom u ono što ja nazivam “karijerizmom” (Paquet, 2009, služi se drugim terminima, primjerice “disciplinarni redukcionizam”, “kvalificirano pleme” i “profesionalizacija znanstvene zajednice”; vidi i: Ricci, 1984). Ne treba biti teoretičar zavjere da bi se u modernoj znanstvenoj zajednici prepoznao određen broj samoučvršćujućih normi i procesa. Kako bi ostvarili status sveučilišnih profesora, napredovali i održali znanstvenu respektabilnost, znanstvenici moraju objavljivati. Najlakši su put članci ili poglavlja u međunarodnim publikacijama koja recenziraju kolege. Riječ je o istim onim kolegama s kojima surađujemo na

specijaliziranim nacionalnim i međunarodnim konferencijama. Publikacije moraju poštovati “znanstvene” norme koje kolektivno određuju disciplinarna udruženja, časopisi i sveučilišni odsjeci. Te norme učvršćuju odbori drugih znanstvenika. Time se zatvara krug, jer se kvalificirani kolege izvlače iz iste baze s kojom se stupalo u interakciju tijekom cijeloga procesa. Ne postoje nikakvi ciljevi ili standardi osim “doprinosa spoznajama”, nikakve potrebe za stvaranjem veze sa širim korpusima znanja i nikakvi zahtjevi za komuniciranjem izvan kruga specijalista. Stvara se pritisak prema mediokritetstvu umjesto prema imaginaciji. To je proces koji potiče specijalizaciju, učvršćivanje postojećih hirova i nerelevantnost u obliku kule od bjelokosti. Očito je da to pravilo ima mnogo iznimaka – no ono je ipak pravilo. Tu praksi ne može promijeniti nijedna osoba ili skupina. Da bismo se probili iz tog kruga, potrebna je poopćena svijest o njegovim štetnim posljedicama te kolektivna želja da se nešto poduzme. Može se započeti zahtjevom da objavljena istraživanja pridonose objašnjenju i rješavanju ljudskih problema i/ili širenju ljudske razboritosti, teorije i etičkih normi.

No ima nešto što mi kao pojedinci možemo poduzeti u vezi s našim istraživanjima. Nazovimo to “preuravnotežavanjem”. To, prvo, znači dati znanosti uravnotežen položaj unutar cijelog niza političkih studija. Cilj bi bio od znanstvenog pristupa zadržati ono najbolje, a riješiti se znanstvenih pretenzija. Malo bi ljudi osporilo doprinose znanstvene metode našoj disciplini: strogost, objašnjenje empirijskih pravilnosti, precizna opažanja utemeljena na mjerenju, pravila zaključivanja i replikabilnosti, normativne kontrole, testiranje hipoteza itd. Istodobno bismo trebali ispraviti

neke svoje zlorabe znanstvene metode povratkom na potragu za sintetičkom i uzročnom općom teorijom, na koju u svojem članku *Rediscovering Complexity and Synthesis* (King, 2009: 241-243) poziva Bear Braumoeller. Dakle krenimo na strogo mjerenje onoga što se može mjeriti i odustanimo od pogrešne pretenzije kako se cjelokupna politika može kvantificirati, ili kako može biti vrijednosno neutralna, ili kako su sve spoznaje empirijske. Kao znak "preuravnotežavanja" naši bi se odsjeci i udruženja trebali vratiti prethodnom imenu naše discipline kao "političkih studija" u isto vrijeme kad se pridružujemo drugim društvenoznanstvenim disciplinama nazivajući sebe "politistima".

Drugi bi korak u "preuravnotežavanju" bio izvući iz ladice sve one korake naprijed koji su napravljeni u prošlih 50 godina, ali su sada stavljeni u stranu u korist pomodnih, uskih koncepcija. Razmišljam o povratku prethodnoj sistemskoj teoriji, biheviorističkoj teoriji, normativnoj teoriji, historijskom institucionalizmu, kritičkoj teoriji i studijama javnih politika. Taj popis može nadopuniti svatko od nas. Kretanje u Sjedinjenim Američkim Državama prema "kvalitativnim metodama i multimetodama" dio je potrage za boljom ravnotežom unutar discipline. Dodatno se preuravnotežavanje može postići tako da se iznova otvorimo spoznajama iz drugih društveno relevantnih disciplina istodobno dok svojim studentima otvaramo stvarni svijet putem kooperativnih tečajeva.

U svojem novijem članku pod naslovom *The Question of Relevance* Joseph Nye citira predsjedničko obraćanje Ro-

berta Putnama APSA-i: "jednostavna pitanja o glavnim događajima u stvarnome svijetu potiču velika istraživanja. Briga za ista 'velika pitanja' o kojima se brinu i naši sugrađani nije skretanje pozornosti s našeg najboljeg profesionalnog rada, nego mu je često poticaj" (King, 2009: 253). U praktičnom je smislu Stephen Walt u *The Annual Review of Political Science* zagovarao svjestan napor da se promijene prevladavajuće norme discipline. Odsjeci bi trebali pridati veću važnost relevantnosti za stvarni svijet prilikom odlučivanja o za-
pošljavanju i promaknućima; časopisi bi mogli pridati veću važnost relevantnosti prilikom ocjenjivanja podnesenih radova, a sveučilišta bi mogla povećati interes tako što bi mlađem fakultetskom osoblju dala veće poticaje za sudjelovanje u političkom životu.

Kad se prije 25 godina suočio s istim tim pitanjima promjene discipline, David Ricci je zaključio: "Nema razloga za vjerovanje da će velike nacionalne obrazovne institucije, te odsjeci za političku znanost koje obuhvaćaju, uskoro napustiti znanost radi nekog drugog puta prema spoznaji" (292). On je pozvao studente i profesore da prakticiraju "varku" (Platonovu "plemenitu laž?") tako što će ostvariti status i zatim svoja istraživanja mjeriti "prema najširoj mogućoj osnovici ljudskih potreba i uvjerenja" (308). Zsigurno više obećava prijedlog da se odgovornost za preuravnotežavanje i relevantnost postavi ondje gdje joj je mjesto – na vrhunac naše discipline. Predsjednici naših udruženja trebali bi pružiti vodstvo koje je potrebno za pomlađivanje političkih studija.

*S engleskoga preveo
Davor Stipetić*

LITERATURA

- Andreski, S. (1974) *Social Sciences as Sorcery*. Harmondsworth: Penguin.
- Campbell, A., Converse, P. E., Miller, W. E., Stokes, D. E. (1960) *The American Voter*. New York: John Wiley and Sons.
- Easton, D. (1953) *The Political System: An Inquiry into the State of Political Science*. New York: Alfred A. Knopf.
- Flyvberg, B. (2001) *Making Social Sciences Matter*. Cambridge: Cambridge University Press.
- King, G., Schlozman, K. L., Nie, N. H., eds. (2009) *The Future of Political Science: 100 Perspectives*. New York: Routledge.
- Lindblom, C. E. (1992) *Inquiry and Change: The Troubled Attempt to Understand and Shape Society*. New Haven CT: Yale University Press.
- Lyon, A. J. (2008) "Rejecting One's Protégé: American Media, Public Opinion and the UN". Izlaganje pripremljeno za konferenciju Udruženja za međunarodne studije 2008. godine, San Francisco.
- Maxwell, N. (1984/2007) *From Knowledge to Wisdom: A Revolution for Science and the Humanities*. Oxford: Pinter Press.
- Paquet, G. (2009) *Crippling Epistemologies and Governance Failures*. Ottawa: University of Ottawa Press.
- Ricci, D. M. (1984) *The Tragedy of Political Science: Politics, Scholarship, and Democracy*. New Haven CT: Yale University Press.
- Shapiro, I., Rogers, S., Masoud, T., eds. (2004) *Problems and Methods in the Study of Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Weiss, T. G. (2009) What Happened to the Idea of World Government. *International Studies Quarterly* 53 (2009): 253-271.
- Wilde, O. (1954/1891) "The Soul of Man under Socialism", u: H. Pearson, ed., *Selected Essays and Poems*. London: Penguin.

Should Political Science Be More Relevant? An Empirical and Critical Analysis of the Discipline

SUMMARY This paper arises from the empirical evidence about trends, issues and perspectives in political science to be found in the International Political Science Association's (IPSA) Research Committee 33 book series entitled: *The World of Political Science: Development of the Discipline* and the papers presented at the 2008 Montreal Conference of the IPSA on *New Theoretical and Regional Perspectives on International Political Science*. One of the issues raised by this analysis of the discipline's strengths and weaknesses is the question of whether political science is relevant to the outside world and if not, why not? It is

evident to the naked eye that in comparison with, say, economists (President Obama has three advisory councils), political science is of relatively little interest to policy-makers, the media and the public. We have to ask if political science is out of step with the world and, if so, what might be done about it?

KEYWORDS development of political science, IPSA, sub-fields in political science, specialization within political science, perspectives of political science